

**FÖRVALTNINGS-
REMISS**

SAMRÅD
1993-08-16--10-01

UTSTÄLLNING

**ANTAGET AV BYGG-
NADSNÄMNDEN**
1993-12-09, § 117

**FALKÖPINGS
KOMMUN**

**OMRÅDES-
BESTÄMMELSER**

Gökhem

1993-10-11

93

2

STADSARKITEKTKONTORET 1993

BAKGRUND

Den kunskap som går att utläsa ur kulturlandskapet och bebyggelsemiljön är värdefull för förståelsen av gångna tiders livsvillkor, seder, skick och bruk.

I den kulturhistoriska inventeringen "Hus och miljöer på Falbygden" beskrivs kommunens kulturhistoriskt värdefulla områden och byggnader på landsbygden. Dessa objekt ligger ofta inom sådana områden som dessutom är av stort värde ur landskapsbildssynpunkt.

Enligt kommunens översiktsplan (ÖP 90) är de värdefulla kulturmiljöerna en resurs som så långt möjligt skall bibehållas för kommande generationer. Förändringar i markanvändning och be-

byggelse bör därför ske varsamt och med stor hänsyn till de kulturhistoriska värdena.

SYFTE

All bebyggelse, oavsett ändamål, samverkar i upplevelsen av kulturmiljön och landskapet. Det är därför viktigt att även icke bygglovpliktiga åtgärder uppfyller de allmänna aktsamhetsreglerna såsom de föreskrivs i plan- och bygglagen (PBL 3:1, 3:10 och 3:12) angående t.ex. byggnaders placering, utformning, färgsättning och materialval.

OMRÅDESBESKRIVNING

Gökhems by ligger mitt i socknen nära riksväg 47. Byn har ett typiskt Falbygdsläge, vid en inbuktning i kalkstensplatån, ovanför en vattenförande sänka. Trots laga skifte på 1860-talet finns samlad bybebyggelse. Den gamla byn låg kring och väster om kyrkan. Nuvarande bebyggelsemönster och markanvändning återgår i stora drag på den oskiftade byn, t.ex. med koncentrerad bebyggelse kring kyrkan, tån som låglänt betesmark, åkern uppe på kalkstensplatån och betesmarker utanför Falan i nordväst. Vid Källedal finns en fägata.

Inom det uttagna området ligger flera förhistoriska fornlämningar främst stensättningar och rösen.

Byn har två medeltida kyrkplatser. Överkyrke från 1100-talet har troligen varit en gårdskyrka och raserades redan under medeltiden. Sockenkyrkan av sandsten, också från 1100-talet, är en av länets förnämsta medeltida kyrkor och bibehåller den romanska formen med absidförsett kor. Till kyrkan hör en fristående klockstapel från 1842. Kyrkplatsen på en kulle omges av stenmurar och ramas in av lövträd. En gammal stentrappa går från kyrkogården ned till prästgården. Två källor har gammal hävd som offerkällor.

Bebyggelsen är samlad där kyrkan och ett f.d. skolhus ligger i övre kanten av bytån. Prästgården med två manbyggnader ligger nordväst om kyrkan, ovanför en bäck som går från platån ner mot sänkan (tån). En damm och faluröda små boningshus bidrar till intrycket av bytå, liksom den f.d. fattigstugan (hembygdsgården). Fattigstugan (Gökhem 1:5) byggdes om till ålderdomshem i slutet av 1800-talet och har även inrymt skolhus. Den har senare byggts om ytterligare men förtjänar dock ett omnämmande p.g.a. sin ursprungliga användning som fattigstuga och traditionella placering på tån. Vid byns slut i nordväst ligger en f.d. lanthandel från

1920-talet, typiskt placerad vid ett vägshål. Denna del av byn med medeltidskyrka, skolhus, prästgård, småställen och lanthandel m.m. är mycket viktig för upplevelsen av Gökhem som en kulturhistoriskt värdefull bymiljö. Byns övriga manbyggnader och boningshus är överlag från tidigt 1900-tal eller äldre, men präglas i varierande mån av förändringar under 1960-80-talen. Ekonomibygnaderna har genomgående traditionella former och material. Bymiljön står i god samklang med omgivande öppna kulturlandskap.

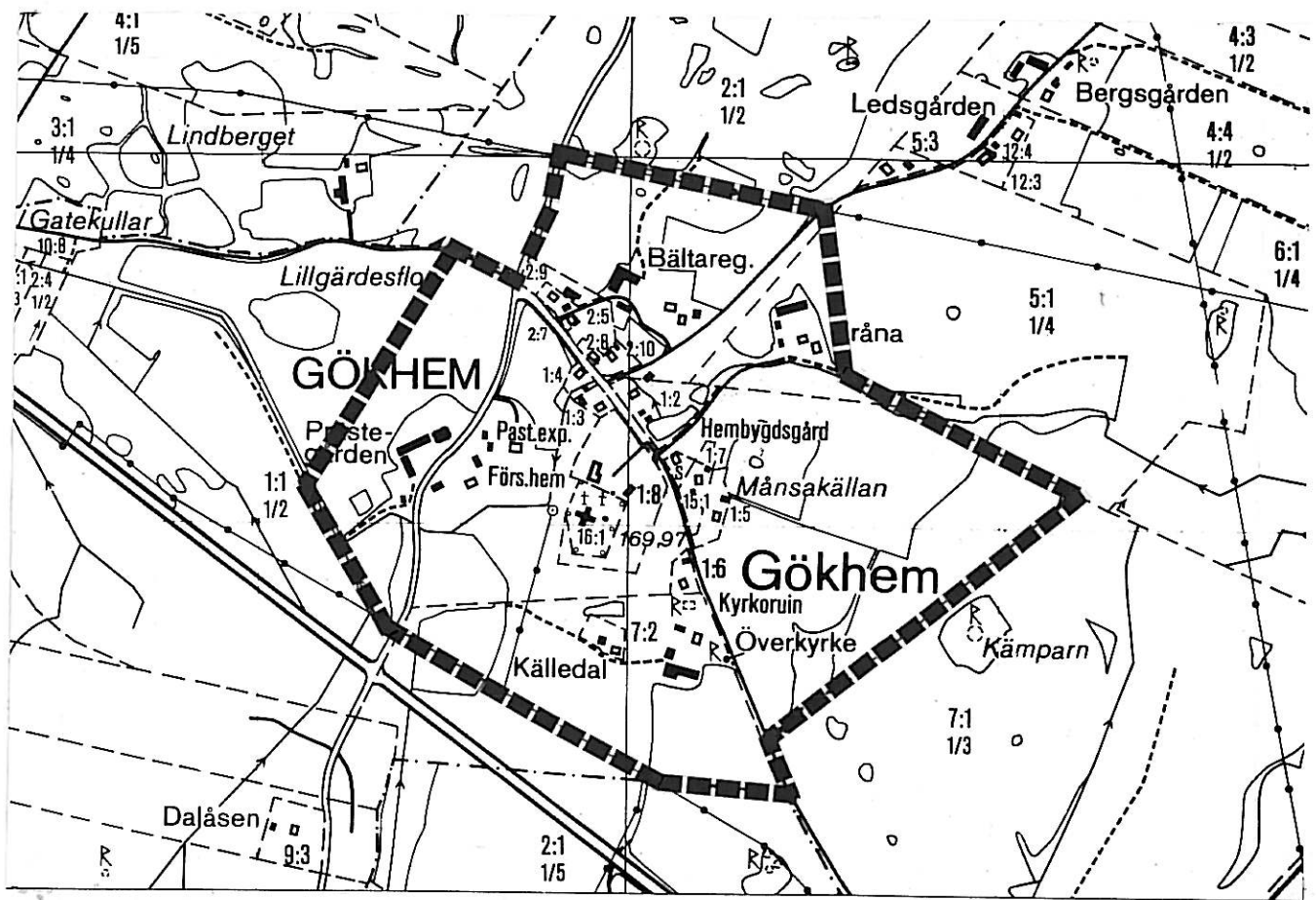
Odlingslandskapet kring byn och utanför det avgränsade området är genomgående öppet och mjukt böljande, sparsamt beväxat med lövskogsdungar och med lövträd kring utskiftade gårdar. Slutningen närmast söder om byn upptas av betesmarker med stengårdsgårdar.

Delområdet är en mycket viktig beståndsdel inom det stora riksintresseområdet. Bebyggelsemiljön i Gökhem by har genomgått en del större förändringar på senare år. Stor varsamhet krävs vid eventuella framtida förändringar för att den kvarvarande äldre karaktären inte skall rubbas.

SAMMANFATTNING

Samlad bebyggelsegrupp kring den medeltida kyrkan. Bebyggelsemönster och markanvändning har medeltida prägel.

Fornlämningar. Ödekyrkoplats.
Offerkällor. Bebyggelse.

OMRÅDESBESTÄMMELSER

Utöver den generella bygglovplikten som gäller enligt plan- och bygglagen skall nedanstående åtgärder omfattas av lovplikt.

■■■■■ Gräns för områdesbestämmelser

1 § Utökad lovplikt

1 mom

Inom på kartan markerat område utvidgas bygglovplikten till att gälla:

- mindre tillbyggnader
- omfärgning av byggnad
- utbyte av fasadmateriäl
- utbyte av takmaterial
- andra ändringar som avsevärt påverkar byggnadens yttre utseende (t.ex. byte av fönster: typ, storlek, spröjsning)

2 mom

Inom på kartan markerat område krävs även bygglov för att uppföra, bygga till eller på annat sätt utväändigt ändra ekonomibyggnader för jord- och skogsbruk.

3 mom

Inom på kartan markerat område krävs rivningslov för rivning av byggnader och andra anläggningar.